

BUITEN

19^e JAARGANG N°. 50.

ZATERDAG 12 DECEMBER 1925.

Foto C. Steenbergh.

DE GELEENERBEEK BIJ SITTARD.

Redacteur; Mr. A. LOOSJES.

INHOUD:

- DE GELEENERBEEK BIJ SITTARD, ILLUSTRATIE . . . BLZ. 589
 MARIANNE HOOGLAND, DOOR MARIE VAN ZEG-
 GELEN (24). . . . . BLZ. 590 EN 600
 HET STADHUIS VAN SNEEK, DOOR R. H. H., GE-
 ILLUSTRÉERD . . . . . BLZ. 592—594
 DE HEILIGE BUDDHA-TAND TE KANDY, DOOR S. KALFF BLZ. 594
 EEN SCHOONE EN MERKWAARDIGE EXOTISCHE PLANT,
 DOOR A. J. VAN LAREN, GEÏLLUSTRÉERD 595
 MAIHAUGEN, DOOR DR. ANNIE POSTHUMUS, GEÏLL. BLZ. 596—597
 REISBRIEVEN (VERVOLG), DOOR GUY DE VOS. . . . . BLZ. 597
 HET GERECHTSGEBOUW TE GRONINGEN, DOOR MR. R.
 VAN ROYEN, GEÏLLUSTRÉERD . . . . . BLZ. 598—599
 RELIEF VAN DEN BOROBOEDOER, ILLUSTRATIE . . . . . BLZ. 600

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

Men gelieve alles wat de Redactie of de Administratie van dit weekblad betreft te adresseren aan de Uitgevers Scheltema & Holkema's Boekhandel, Rokin 74—76, Amsterdam, met de toevoeging: „Voor de Redactie” of „voor de Administratie van het Weekblad Buiten”. Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's.

De uitgevers verzoeken beleefdelijk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet

Afzonderlijke nummers: Prijs 40 cts.

MARIANNE HOOGLAND

door

24)

MARIE VAN ZEGGELEN.

EN zal je, zal je David een kus van me geven, een langen kus, zoo, die geef ik je met m'n oogen en breng je me nu de rozen, roode rozen, die ruiken zoo lekker, roode rozen, veel heel veel, je kunt ze krijgen bij Madame Picard. . . . .”

Marianne voelde de handen van Louise, die haar gezicht hadden omvat, loslaten, een traan viel op de kanten mouw; ze nam de kleine witte handen en kustte ze, toen nam ze haar manteltje en ging snel de kamer uit.

„Ne laissez pas seule, madame, je vous prie, pas un moment!” zeide ze tot het kermeisje dat haar uitliet. „Ah non! ah non!” hoorde ze haar zeggen.

Marianne snelde de trappen af van het oude grijze huis. Ze bemerkte niet dat de portier haar groette. Nu stond ze opeens buiten in de frissche lucht. Mijn God, wat had ze doorleefd in dit eene uur! De Notre Dame liet een slag weergalmen over de zwaar belooverde boomen. Half vier! Om half vijf zou oom Piet haar wachten in de vestibule van 't hotel. Als ze de omnibus nam op de Ponte Neuf, kon ze nog kalm thuis komen, zich nog wat opknappen. Oom zou niets merken van de agitatie. Zij wist wel dat hij Louise niet bijzonder sympathiek vond. Alles wat overdreven was, enigszins buiten het gewone, was voor hem onnatuurlijk en dus uit den booze. De luchtige koelte en de afwisselende zonplekken op de schaduwrijke kade deden haar goed. Ze haalde eens diep adem, als ze den tijd had zou ze naar het hotel willen loopen, dat zou haar geheel herstellen, nu was de omnibus beter.

Pharmacie. Het woord sprong in haar oog. 't Stond met groote witte letters daar boven een donker bruinen gevel. Dat was de apotheek die Louise meende en daar naast 't bloemenstalletje van Madame Picard, een kelderwoning, vol

bloemen was het, bloemen die buiten onder het uitgeschoven zeil stonden en bloemen binnen in de zachte schaduw. Ze liep opeens langzamer. Als ze. . . . de apotheek inging. . . . als ze daar naar binnenging en 't witte papiertje gaf. . . . „s'il vous plait, monsieur, voulez vous avoir la bonté de me préparer ceci? oui, j'attendrai monsieur, oui. . . . .” Ze zag naar binnen, er stond een kleine grijze man met een bril op — als ze naar binnen ging, zou hij haar aanzien over dien bril heen en zij zou hem ook aanzien, onverschillig. Hij zou denken: „Een Engelsche,” natuurlijk, ze had immers haar Baedeker en haar Fransch kon ze een Engelsch accent geven. De rozen kon ze koopen terwijl ze misschien wachten moest, of zouden de koopers klaar zijn? Neen, ze kon de rozen niet dadelijk koopen, want alshij ze eens klaar moest maken, als het eens een dag duurde, als hij vroeg of ze morgen terug wilde komen of waar hij ze bezorgen kon? Niemand mocht ze bezorgen dan zij alleen. Gif in bloemen! God, zij zou gif reiken aan iemand. . . en als ze 't niet deed, dan zou Louise iets veel ergers doen, had ze gezegd en „deze dood, is zoo kalm en zoo goed, je slaapt in, zoo voor altijd” . . . . . voor altijd, en David zou geroepen worden, hij zou rijk worden, hij zou zich wijden aan zijn ideaal. . . . . nooit zou zij het geheim verklappen, dat hem zoo gelukkig had gemaakt, want dan zou hij zijn geluk verfoeien — ja, en haar Marianne zou hij ook verfoeien? Maar als het toch uit kwam en ze dan zeide: David, voor jou deed ik 't, ik deed 't alleen voor jou, ik offerde mijn rust, mijn vrede voor jou. . . . o ja, dan zou hij haar in z'n armen nemen en zeggen: „Nu weet ik het, jij houdt 't meeste van me van alle menschen. Jij!”

Zij was de apotheek voorbij en toefde nu bij de bloemen. Een weemoedige rozengeur dreef boven de weelde van kleuren aan haar voet.

„Des roses, madame?” vroeg een dikke keurig gekapte vrouw, madame Picard, die in 't keldertje zat te breien.

„Des roses?” herhaalde Marianne zonder te weten wat zij zeide en op dit oogenblik voelde zij een hand op haar schouder. Zij zag om. Oom Piet stond achter haar. Geen woord kon ze uiten. „Schrik je van me, meisje? kijk eens wie ik meebreng?”

„Floor!” riep Marianne. „Floor!” Ze stak hem beide haar handen toe, de Baedeker viel op den grond. Een gloeiende kleur steeg naar 'r wangen en er welden dikke tranen in 'r oogen.

„Marianne!” zei Floor innig, „ik. . . . . ik heb je toch ook niet doen schrikken?”

Ze schudde het hoofd. Ze kon geen woord spreken, bang dat ze in snikken uit zou barsten. Als oom er niet bij was geweest, och die goeie lieve Nonkel, maar die dit niet zou begripen, dan had ze midden op straat Floris omhelsd. Als haar redder stond hij daar, als haar beschermengel. Alles wat goed en waar was, alles wat van ouds was van het oude leven, rakend haar eigen betere ik, stond daar in den persoon van Floris. Zij voelde zijn oogen in de hare als een weldaad, en zijn bezorgde blik begripend, kon ze eindelijk woorden vinden om te verklaren. „Ik schrik niet van jullie, nee, ik ben wat van streek door Louise. Louise is heel ziek en. . . ik wou rozen voor 'r koopen en die nog even aanreiken.”

„Goed, dat doen we, meisje”, zei oom, „maar Floris is toch ook wel een verrassing voor je, zou ik denken? Wat zeg je er wel van, dat die meneer zoo ineens uit de lucht is komen vallen? Ik ben blij dat wij je nog hier vinden!”

„Ik kom hier voor de Hollandsche Tentoonstelling, Marianne. Dat voordeeltje valt mij nu eens te beurt.”

„Verrukkelijk voor je!” zeide ze en weer geheel tot kalmte komend. „Wil je me even helpen, Floor, de rozen uit te zoeken? Roode rozen wil ze, je weet wel, die zoo lekker ruiken. Hebt u een papiertje voor me, oom, dan wil ik er een lettertje bij doen?”

Ze daalden allen in 't keldertje af bij Madame Picard en terwijl Floris met de bloemenverkoopster de rozen uitzocht, oom met de rappe française een gesprek begon, dat in Marianne's oor een aaneenrijging scheen van woordjes als „Si monsieur, si madame, ah! madame vous dites, ah! monsieur vous me croyez. . . . .” schreef ze met potlood op het papiertje: „Louise — ik kan niet doen wat je van me verlangt, ontvang deze rozen als een innig hartelijken groet van me. God zegen je, Louise. Wees moedig, Louise, zooals je altijd was — draag het lot dat je beschoren is, blijf voor ons die je zoo lief hebben leven. Denk aan je vader, lieve Louise. Als je de geur der roode rozen ruikt, denk dan aan je

Marianne.

„Hoe vindt je ze,” vroeg Floris, „ruiken ze niet heerlijk?” en hij hield haar een volle bouquet onder den neus.

„Ah! ce sont des fleurs pour la petite dame, jeune et jolie!” lachte Madame Picard terwijl ze het geld aannam dat oom Piet haar betaalde. „Ze heeft gelijk,” zeide oom, „maar” la petite dame jeune et jolie krijgt ze ditmaal niet. „Laten wij ze nu aan je ziek vriendinnetje bezorgen, en dan naar de Champs Ely ées, jonge lui.”

Floris was vol gedachten, toen hij naast Marianne den weg naar Montmartre insloeg. Hij had na het middagmaal op de Champs Elysées, voorgesteld hier heen te gaan, want de Sacré Coeur moest men, vond hij, bij laten dag genieten om van daar de zon te zien ondergaan over Parijs.

„Ga jullie er dan maar heen, jongelui,” had oom Piet gezegd. „Ik heb 't meermalen gezien en nu vlei ik mijn oude beenen liever onder een tafeltje op de Boulevard des Italiens. Ik vertrouw je haar volkomen toe, Floris.”

„Ze weet anders alleen ook al den weg!”

„O ja, maar alleen met een Baedeker,” zeide Marianne, „nu ben jij m'n beschermer!”

Nu was hij haar beschermer. Hoe dikwijls had hij naar zulk een oogenblik verlangd, met Marianne ergens te wandelen in een vreemde wereld, ver van alle anderen en nu was het oogenblik daar! Hij ging met haar naar 't mooiste wat er voor hem bestond — een avond bij de Sacré Coeur! Hij zag 't in zijn gedachte, het hooge lichte Byzantijnsche koepelgebouw, hoog liggend op den steilen heuvel, de Montmartre en in nevelen aan zijn voet, rondom, het machtige Parijs. Daar zou hij kunnen zeggen wat hij Marianne te zeggen had. Zou nu het oogenblik eindelijk daar zijn? Zou hij den sprong wagen? Er was een groote onzegbare vreugd in hem opgelaaid toen hij Marianne's ontroering had ontwaard bij hun ontmoeting van van middag. Om hem had ze tranen gehad. Er ging iets van haar uit dat hij nog nooit ontdekt had. De angst dat alle omgang tusschen hen uit zou zijn, als hij haar zijn liefde verklaard had en die eens niet beantwoord werd, die angst gleeed zachtjes heen, want er scheen in Marianne's hart iets voor hem ontwaakt te zijn en dit was nog bevestigd door de gretigheid waarmee ze ingestemd had naar de Sacré Coeur te gaan. „O ja! met jou! je hebt er me zooveel van verteld. Nonkeltje is er niet toe te krijgen! Heerlijk, Floor!” Hij voelde een groote zalige vreugde, nu hij naast haar ging.

Zij hadden zich met de omnibus tot de rue de Steinkerque laten brengen. Nu stonden zij voor de Butte Montmartre, de trappenberg, voerend naar de Basiliek.

„Gelukkig dat het tegen den avond loopt, overdag zal het nu, in den zomer, een warme tocht zijn!” vond Marianne.

„Als 't niet anders gekund had was ik toch graag met je meegegaan, ook overdag, maar om dezen tijd is 't hier het mooiste.”

Zwijgend klommen ze: aan weerszijden oude muren en huizen, een echte kloostersfeer, dacht Marianne. In 'r Baedeker had ze gelezen dat de Romeinen dezen heuvel reeds gebruikt hadden om er hun tempels te bouwen en in de twaalfde eeuw had er een klooster gestaan. Maar Baedeker was niet noodig om haar plotseling uit het wereldsche Parijs te rukken en zich geheven te voelen tot de hoogte van gewijden grond.

„Wat is het hier vreemd mooi!” zei ze, als in zich zelve en luider. „Zoo had ik 't niet gedacht, Floor!”

„Je zult zien, straks als we boven zijn! dan zal je pas voelen wat ik meen.”

Zij spraken geen woord meer tot ze boven waren. De hooge witte Basiliek met haar vijf machtige koepels rees voor hun blik. Rondom de kerk was het stil — een enkele vrome ging door een zijdeur naar binnen. Zij volgden een jonge vrouw in langen rouwsluier die de koele duisternis inging. „O!” zei Marianne zacht, toen ook haar plotseling het duister omringde. In de Notre Dame waar zij tweemaal geweest was, had haar die zelfde lichte huivering bevangen, toen de enorme kerk met haar vreemde kilheid zich boven 'r sloot, maar onmiddellijk was er ook de zachte heilige stemming gekomen die de ontelbare kaarslichten, flikkerend op hooge grijze kolommen, vervluchtigend in nis en kruisboog, spelend op oude heiligenbeelden, bij haar te voorschijn riepen. De gesluierde vrouw doopte haar vingers in een wijwaterbak, maakte het teeken des kruises en verdween in de schaduw der groote ruimte. Een blauwe gouden schijn zweefde door de kerk die in Marianne's oog al grooter en hooger werd, naarmate zij verder

gingen en de duisternis scheen te wijken voor dit zacht gouden licht en de dingen kregen een ongekende heiligen glans voor haar. Zie, daar dat oud vrouwtje geknield voor de nis, waarin een klein beeldje verzonken is, dat in de plooiën van 'r kleed het bewegend licht vangt van de kaars die het vrouwtje brandt ter eere van wien, ter hulpe van wien?

Op de lage bidstoelen, met het gelaat voor een altaar, waar de kaarsenvlammen vreugdig laaien, knielen velen, mannen en vrouwen, donkere stille figuren met den rozenkrans in de handen. Voor wien bidden zij? Voor zich zelf, voor hun kinderen, voor hun dierbaren? Bidden ze uit sleur, uit plichtsbefef, uit angst? Maar angst is hier een woord dat vliedt, er is rust hier, alleen rust, barmhartigheid. „Komt allen tot mij gij die vermoeid en belast zijt,” fluisterde ze zacht. Die woorden waren hier in deze kerk. Zou er wel een schepsel zijn da niet eens in zijn leven deze troost zocht, tot welke kerk behorende, of tot geen enkele behorend? Marianne zag nu de gesluierde vrouw van zooveel langs zich gaan, zij had een kaars gekocht aan een tafeltje en liep er mede naar de diepe apsis waar zij de kaars ontstekende aan een andere, haar voor een statig Maria-beeld plaatste, dan knielde en het zwarte gesluierde hoofd boog. Zij bidt, voor wien? voor hem die van haar heenging? Bidt zij voor zijn zieleheil? Kan een mensch bidden voor eens anders rust? Als zij katholiek was zou ze zeker nu twee kaarsen branden, een voor Louise, een voor David. . . . Een geur van rozen drong tot haar door.

„Dat komt daar vandaan!” zeide Floris, haar even aanrakend, „kijk eens die pracht.” Onder een wolkend koperglanzend offervat stonden roode en witte rozen in vazen op een altaar; die geur bracht Marianne, als met een pijn, bij dat wat er van middag geschied was. O, als ze nu bidden kon, zooals die vrouw daar, die zich naar den biechtstoel boog waar zich de soutane van een priester door de opengewerkte deur vertoonde, als zij biechten kon, al wat zij van middag gedacht had, hoe zij gewiefeld had, hoe zij op 't punt was geweest een zonde op zich te laden als Floris niet gekomen was!

„Laten we gaan,” fluisterde ze, „ga mee naar buiten, 't is bedwelmend hier!”

„Je ziet bleek!” zeide Floris, toen ze buiten waren — „'t was er misschien te kil voor je.”

„Ja, misschien Floor, hier is 't toch beter, buiten. Wat gaan we nu doen?”

„Nu gaan we een klein eind naar beneden en daar gaan we op een bank zitten, daar ligt Parijs aan je voeten.”

Zij volgde hem langs het smalle pad dat tusschen laag bosschage neerkronkelde. De eerste bank was gelukkig leeg. „Hier”, zei Floris.

„O, dat is mooi! dat is verrukkelijk!”

„Ja”, zei hij zacht.

Boven de wereldstad koepelde zich de avondlucht in al zijn klare blankheid. Er dreven fijne kleuren van een bijna onnaspeurlijk roze, geel, paars en groen, tot in het westen zij dicht bij de rood gloeiende zon, alle zich versterkten om in één warm gouden gloed te vervloeden, en uit de grijze chaos der verre benedenwereld verhieven zich achter het zilverige Seinelint de hooge vormen van de montagne Saint Gèneviève, het Pantheon, de grijze Notre Dame, verder weg de slanke smalle Eiffeltoren, nieuwste verhevenheid boven Parijs, fijn puntend zijn top tegen het zongoud. Aan de rechter zijde van het water het Louvre, de tuinen der Tuilerieën, de Madeleine, de groene vlakte van het Bois de Boulogne, en meer op den voorgrond, duidelijker zichtbaar, de massale arc de triomphe met zijn uitstralende wegen, de torens van La Trinité en Saint Vincent de Paul. Langzaam begonnen de avondschatuven zich over dit alles uit te breiden en het was of de lucht klaarder, stralender en puur goud werd.

„Nu is 't een oogenblik. . . . .”

Floris zag Marianne aan. . . . er was een nieuwe klank in haar stem. Zij had 't eerst de stilte verbroken. 't Leek hem te plotseling geluk. „Een oogenblik om. . . . .?” vroeg hij.

„Om te biechten, ja om te biechten, Floor, en jij moet m'n biechtvader zijn.”

„Marianne!” Floris zag oplettend naar 't meisjeskopje naast hem, overschaduwde door den rand van grooten hoed, een silhouet in het avondlicht.

„Ik heb te biechten, Floor, en ik heb niemand dan jou aan wie ik 't durf te zeggen. . . .” zij zweeg weer even, de lange grijze handschoenen, omsluitend haar armen tot den elleboog, lagen in 'r schoot. Er was een stille overgave in haar houding.

(Vervolg op bladz. 600 van dit nummer).

Foto R. H. Herwig.

DE RAADZAAL IN HET STADHUIS TE SNEEK.

HET STADHUIS VAN SNEEK.

DRABELKOEKEN en Friesche duimpjes hebben Sneek — of Snits zooals de Friezen zeggen — een welverdiende reputatie bezorgd. Meer bekend nog is het door zijn gunstige ligging als centrum van een internationaal watertoerisme. Hoevele liefhebbers van de watersport hebben niet het aardige Friesche stadje verlaten door de Waterpoort, de toegangspoort tot „het wetterlân mei syn romten en flyrten”, en hoevelen hunner hebben, terugkomende langs de Geeuw, dit unicum van strategische architectuur uit de bloeiperiode der Hollandsche renaissance bewonderd. En proviandeerend in het aardige stedeke voor een langeren of korteren watertocht, zullen ze de schilderachtige grachtjes hebben bewonderd, waaraan Sneek —

ondanks dempingsgevaaren — nog zoo rijk is. Misschien ook zijn ze op hun omzwervingen terecht gekomen in de Marktstraat, die we zonder overdrijving de hartader van de stad kunnen noemen. Hier staan we op historischen bodem. Eeuwenlang is de Marktstraat een schilderachtig stads-gedeelte geweest. De oude Stadswaag met groote, door talrijke pilaren geschoorden luifel, verrees hier. Waar zich nu de Openbare Leeszaal bevindt, stond eertijds een stins, die reeds omstreeks 1400 in den strijd tusschen Hollanders en Friezen, door de eersten gebruikt werd om er bezetting in te leggen. In 1610 vroeg de toenmalige eigenaar Dr. Sicke van Dekama vergunning den burcht af te breken. Het stadsbestuur echter wilde daarvoor ter wille van het stadsschoon geen toestemming verleen. Bovendien was de burchtheer verplicht om vorstelijke personen, die Sneek mochten bezoeken, te herbergen; bij slooping zou men daarvoor andere gelegenheid moeten zoeken. Twintig jaar later werd echter toch tot gedeeltelijke slooping overgegaan. Het overblijvende deel werd tot „cleynstins” ingericht. Aan de Marktstraat verrijst nog altijd het fraaie Stadhuis, dat in zijn tegenwoordigen vorm dagteekent uit de tweede helft der achttiende eeuw. Den 16 Juni 1760 n.l. werd door Titia Frieswijk, dochter van den stadssecretaris Dr. Jacobus A. Frieswijk, de eerste steen gelegd voor een belangrijke verbetering en uitbreiding van het oude Raadhuis, dat van veel ouderen datum was. Wellicht verrees hier in de tweede helft der 13e eeuw reeds een stadhuis; in 1204 toch was Sneek al een stad, van wallen en grachten voorzien en met stedelijke rechten begiftigd. Ze zou reeds een privilegiebrief van Keizer Karel den Grooten hebben bezeten. Met andere stedelijke charters zou die verloren geraakt zijn bij een grooten brand, die de stad in 1417 teisterde en waarbij ook het stadhuis een prooi der vlammen werd. Het rijk bewerkte hardsteenen bordes van het tegenwoordige Raadhuis werd in 1745 vervaardigd door Gerben Nauta, een bekwaam bouwkundige en steenhouwer te Sneek. Bij de verbouwing van 1760 kreeg de fraaie gevel kleine ruitjes, die volkomen in den stijl pasten. In 1822 echter meende men ter verfraaiing nieuwe schuiframen, van groote glasruiten voorzien, te moeten aanbrengen! Tot voor korten tijd bleven die ramen, als groote gappingen in den druk bewerkten gevel, bestaan. Pas dit jaar — even vóór het bezoek, dat de Landsvrouwe aan Sneek bracht bij de herdenking van zijn 400-jarig bestaan als vrije koopstad, was de restauratie van het stadhuis gereed, waarbij men de groote spiegelruiten weer door kleine ruitjes verving, op die wijze hulde brengend aan den kunstzin van de Sneeker magistratuur uit de tweede helft der achttiende eeuw.

HENSPOT OF DRINKBEKER, AAN SNEEK
GESCHONKEN DOOR HENRIETTE CATHARINA,
PRINSES VAN ORANJE.

De fraaie deur met rijk bewerkte omlijsting geeft toegang tot een ruime, deftige vestibule met fraai stucadoorwerk. Het mooie plafond is onze aandacht ten volle waard, terwijl de toegang tot het fraaie trapportaal zeker de belangstelling van elken bezoeker zal trekken. De steunbalk, geschraagd door zeer fraaie caryatiden, uitgevoerd in stucadoorwerk, vormt een waardige afsluiting van de mooie gebeeldhouwde trap van donker eikenhout. Het stadhuis geeft ook in andere vertrekken proeven van kunstig stucadoor- en snijwerk. Bij de restauratie is een en ander in oorspronkelijken vorm hersteld. Toen kwamen ook de fraaie wandschilderingen in de Raadzaal, die zich op de eerste verdieping aan den straatkant bevindt, voor den dag. Onder het behangsel vond men

fraaie, nog goed bewaarde muurschilderingen, in Oostersche motieven. Met het mooie snijwerk van de beide schouwen en het kunstige stucadoorwerk van het plafond geven ze de Raadzaal een aesthetisch uiterlijk. In een vertrek achter de Burgemeesterskamer bewaart het Stadsbestuur in een vitrine eenige mooie herinneringen uit Sneeks verleden. In de eerste plaats vinden we daar twee zilveren „henspotten” (drinkkannen) in 1696 door Henriette Catharina, Prinses van Oranje, dochter van Stadhouder Frederik Hendrik, burgeres dezer stad, aan Sneek geschonken. De kleinste is de eenvoudigste. Van zwaar zilver vervaardigd, rust ze op drie zilveren ballen. Het deksel vertoont het wapen der vorstin. De grootste, 23 c.M. hoog, is fraai gedreven door Cornelis Poppe te Augsburg. Beide bekers werden door den Magistraat op Oudejaarsavond gebruikt. Een houten bord met gouden opschrift onder het wapen der Prinses, herinnert aan dit vorstelijke geschenk. Eertijds liet het stadsbestuur deze inscriptie aanbrengen in de schouw van de zoogenaamde kleine Raadzaal. Toen die schoorsteen later wegens bouwvalligheid moest worden afgebroken, bleef het gedeelte, waarop de inscriptie stond, bewaard. Thans hangt ze in de vestibule. Mr. M. C. Nijland trachtte de redenen, die de Prinses bewogen, het geschenk aan Sneek te geven, op te sporen. In de N. R. Ct. vertelt hij daarvan: „Het Burgerboek vermeldt dato 26 Augustus 1696, dat Henriette Catharina, Prinses van Oranje,

douairière Prins Johann Georg van Anhalt, op dien dag den Magistraat op het Stadhuis bezocht en verzocht heeft burgeres van Sneek te mogen worden. De Magistraat was hiermede bijzonder ingenomen en heeft het burgerrecht dan ook gaarne verleend, „bevelende voorts besonderlijk en wel expresselijk alle onze officieren, suppoosten en dienaren Haar Hoogheyt in het voors. burgerrecht met alle appedentiën van dien te doen en helpen maintainen, want sulx is onse eernstige meeninge”. De vraag is meermalen gedaan, waarom Henriette Catharina, een dochter van onzen Stadhouder, prins Frederik Hendrik, de stad de eer van haar verzoek deed, maar hierop is geen positief antwoord te geven. Wel had de Magistraat bij menige gelegenheid getoond in het lief en leed der Stadhouderlijke

familie te deelen, die er ook de raadsbestelling had, maar dat was ook in andere steden het geval. Misschien echter heeft het volgende voorval aanleiding gegeven: Den 26 Maart 1696 was Hendrik Casimir II, een schoonzoon van Henriette Catharina, overleden, en op 14 Mei d.a.v. haar zuster, de prinses-douairière Albertine Agnes. Ook nu liet de Magistraat van Sneek zich niet onbetuigd. Want deze vond het niet voldoende, volgens voorschrift van hooger hand eenige malen daags de klokken te luiden, maar hij besloot ook tot een condoleantiebezoek bij de vorstin-douairière van Anholt, zoo zij zich te Leeuwarden mocht bevinden”. In dezelfde vitrine worden nog een paar mooie oude drinkhorens van het vroeger machtige schippersgilde bewaard. Ten slotte

kunnen we er nog bewonderen den helm van „Grote Pier”, den Kimswerdschen boer, die zich Admiraal der Zuiderzee, Hertog van Sneek, Graaf van Sloten en Koning van Friesland durfde noemen. Deze beruchte zeeschuimer, die vooral in West-Friesland als een ware duivel huishield, Medemblik, Enkhuizen, Hoorn en Alkmaar plunderde en zonder genade de bemanning der door hem vermeersterde schepen over boord wierp, had zich — door wraakgedachten geleid — aangesloten bij den Hertog van Gelder. Met Maarten van Rossum was hij jarenlang de schrik van zijn tegenstanders. Hij was zóó gevreesd, dat de rechters hem niet durfden veroordelen, hoewel hij honderd maal den dood door beulshanden verdiend had. Hij hield zijn rooftochten tot 1519 vol en zou bij zijn laatsten tocht, toen hij 550 mensen met een lachend gezicht liet ombrengen, nog gespot hebben: „Sjuch, ho dy dealske kerels swimme kinne!” Als staaltje van zijn buitengewone lichaamskracht wordt de volgende mededeeling voor historisch gehouden. „’t Gebeurde eens, dat eenige soldaten, afgezonden om Groote Pier te vatten, een boer zagen ploegen, aan wien zij vroegen of hij hun ook kon zeggen, waar Groote Pier woonde. De boer trok bij die vraag den ploeg uit den vetten kleigrond, hield die rechttuit, terwijl hij bulderde: „Daar woont hij en hier staat hij”. Zijn ploegijzer als knods gebruikende sloeg hij eenigen der krijgslieden neer, terwijl de anderen zoo snel mogelijk het veege lijf gingen

bergen.” Toen Pier van Heemstra, zooals hij ook genoemd werd, bemerkte, dat de Gelderschen van Friesland een wingewest maakten, trok hij zich uit zijn bandietenleven terug om als eerzaam burger in Sneek te gaan wonen. Lang heeft hij niet op zijn lauweren mogen rusten. Anderhalf jaar later stierf hij. Zijn lijk werd voor het Magistraatsgestoelte in de kerk te Sneek begraven. Omtrent zijn dood vertelt een zijner beschrijvers: „Deze door Chauvinisten op de meest overdreven wijze tot nationalen held gepromoveerden Pier was lang van gestalte, maar klein van ziel, en schrikte zoo heftig van een spookgestalte, dat hij aan de gevolgen van dien doodschrik moet overleden zijn”.

R. H. H.

Foto C. Steenbergh.

HET STADHUIS VAN SNEEK.

De heilige Buddha-tand te Kandy.

IN ons artikel „In eene voormalige Hollandsche Kolonie” werd melding gemaakt van den tempel van den heiligen Buddha-tand te Kandy, waarvan ook een afbeelding werd geplaatst. Over de relikie in dezen tempel nog het volgende. ☞ Vele overleveringen zijn er aan verbonden. Volgens een der meest verspreide zou, toen het lichaam van den gestorven heilige verbrand werd, eene inlandsche vrouw vier nog gave tanden in de asch gevonden hebben, die zij verborg in haren haarwring en later voor eene hooge som aan Buddhistische vorsten verkocht. Een daarvan kwam in het bezit van den vorst van Kandy, die toen den tempel ter bewaring van het heilige voorwerp liet bouwen. Een zijner opvolgers meende, dat de verbrandingsplechtigheid niet ten volle geschied was, wanneer niet alle gedeelten van het heilige lijk, dus ook de tand, door het vuur verteerd waren. Hij liet daarom den tand tot poeder stampen en dit poeder verbranden, waarna de asch op de vier windstreken verstrooid werd. Doch in het Oosten gold, vooral niet minder dan in het Westen, de uitspraak van den dichter (Goethe): „Das Wunder ist des Glaubens liebstes Kind”. Hier kwam ter bekwaamere tijd het mirakel in 't spel. Er kwam een geestdrijver te voorschijn, die beweerde dat hij de heilige asch had opgevangen en weder tot den oorspronkelijken toestand gcondenseerd. De tand was er weer, en ook de bijgeloovige menigte, welke aan deze gedaanteverwisseling geloof sloeg. Door gezamenlijke offers bewam men de beschikking over het heilige voorwerp, dat daarna bevestigd werd aan een gouden ketting en bewaard in een zilveren schrijn of hostiekastje. Dit werd omsloten door negen andere schrijnen, waarvan de buitenste rijk versierd werd met die edelgesteenten en parelen, waaraan Ceilon zoo rijk is. ☞ De nestor der Indische kroniekschrijvers, ds. François Valentijn, schreef in zijne *Zaaken van den godsdienst op Ceylon* over deze heiligdommen der inboorlingen: „Deze Pagode werd het huis der Tand en genaamd, omdat op deszelfs Altaar in zeven goude dozen een Tand van een Buffel is, die zij meest alle voor een Tand van hunnen

Profeet Budhum houden, 't geen die botte Buffels van Priesters deze onnozele Liederen ook wijs maaken. Op deze Piek van Adam plagt A° 1554 nog een Aapen-Tand te zijn, die van de Cingaleesen als hun grootste Heyligdom bewaard, en als hun grote Afgod aanbeden wierd. Omtrent dezen tijd trokken de Portugeesen eens na dezen schat en verwoestten den Tempel, in dewelke zij niet anders dan een Koffertje vonden, met dierbaare Gesteenten ingelegd en waarin een Aapen-Tand bewaard wierd, die zij medenamen naar Goa (het Portugeesche hoofdkwartier in Hindostan). Daarop boden de inlandsche vorsten den onderkoning van Goa 700.000 Ducaaten tot Losgeld, maar den Aartsbisschop, Don Gaspar, belette dezen ruil, zeggende dat het de uiterste Grouwel wezen zou dat zij, de naam van Christenen dragende, die blinde Heydenen in zulken afgruwelijken Afgodery om dat Geld

inwikkelen, en zo een schandelijke blaam op zich haalen zouden. Daarop wierd de Aapentand, om die Afgoderij uyt te roejen, opentlijk verbrand, deszelfs assche in de Lucht gestroid. ☞ Naderhand is er een snoode Benjaan geweest die, een anderen Aapen-Tand bekomen hebbende, veelen heeft weten wijs te maken dat hij de rechten Tand weer-gevonden, en dat hij ook een gezicht (visioen) gehad had, 't geen hem klaar had doen zien dat het dezelve Tand was, die de Portugeesen hadden meynen te verbranden; dog dat die Tand zich met een andere verwisseld, dit hen bedrogen, en dat zekere Geest hem deze Tand aangewezen had. Deze Benjaan kreeg aanstonds niet alleen een grooten aanhang van 't gemeene volk, maar de Koning van Bisnagar kogt den Tand ook en heeft denzelven door een jaarlijkze drom van Pelgrims zien bezoeken. Vincent le Blank oordeelt dat

die Ceylonze Tand de tand van een witten Aap, en dat dit de Afgod Hannemonta geweest is, van denwelken zij verhaalen dat hij, om zekere misdaad uyt den Hemel gedreven en in een Aap veranderd zij, en na dien tijd eerst in Bisnagar en daarna op Ceylon gekomen, en na zijn dood, zoo in zijn Persoon als ook in die Tand, aanbeden is”. ☞ Valentijn stelde het jaar 1554 als ongeveer de tijd, waarop de Portugeezen in hun geloofsijver de heidensche relikie vernietigd zouden hebben. Doch de eeredienst van den heiligen Buddhatand was toen zeker reeds eeuwen oud. Want de Chineesche reiziger Fa Hian, die in het begin van de 5de eeuw leefde, maakte daarvan bereids melding in zijne Beschrijving van de Buddhistische koninkrijken. Volgens deze bron werd de relikie eenmaal 's jaars openlijk tentoongesteld, en daarna met groote staatsie overgebracht naar het klooster genaamd Berg zonder Vrees. Langs den weg waren geschilderde voorstellingen geplaatst van de 500 gedaanteverwisselingen van Buddha. In de kapel van het klooster werden gedurende 90 dagen verschillende godsdienstplechtigheden verricht, waarna de *dalada wakanse*, d.i. de „eerwaardige tand”, langs denzelfden weg en ten aanschouwe van duizende geloovigen, naar den tempel te Kandy werd teruggebracht. ☞ Van zelf ver-richtte de tand ook wonderen, zooals het genezen van zieken en van kreupelen. Volgens eene Singaleesche over-

levering zou de relikie bestaan uit den oogtand uit de rechter bovenkaak van Buddha, en onmiddellijk uit den hemel zijn dien niet had kunnen vernietigen; de tand was onverwoestbaar, minstens evenzeer als de hostie uit het Mirakel van Amstergereconstrueerd, maar na de verbranding in gaven toestand teruggevonden in den tempel, rustend in den kelk van een lotus, de bloem van Buddha. ☞ Na de vermeerstering van en eerst toen zij Kandy en dit palladium in hun bezit hadden, meesters des lands. „De Britten”, zoo schreef de Leidsche auteur van de brochure *De tand van Boedha. Een Indisch mirakel*, „verzekeren dat het bemagtigen van dit schijnbaar

Foto R. H. Herwig.

DÉTAIL VAN DE MUURSCHILDING IN DE RAADSZAAL VAN HET STADHUIS TE SNEEK.

nietige voorwerp hun buiten twijfel nuttiger is geweest dan elk ander oorlogsgeluk, en zij beschouwen het dan ook met regt als de *spolia optima* (aanzienlijkste buit) hunner behaalde overwinning op Ceilon".

S. KALFF.

EEN SCHOONE EN MERK- WAARDIGE EXOTISCHE PLANT.

(*Billbergia zebrina* Lindl.)

DE plant, welke ik hier den lezer voorstel, behoort tot een afzonderlijke groep onder de *Liliiflorae* of Leliebloemigen, en wel tot de familie der *Bromeliaceae* of Ananasachtige planten, welke haar gebied heeft in het warme gedeelte van Zuid-Amerika. Het is dus een uitgesproken Amerikaansche plantenfamilie; en de soort, welker naam hierboven staat vermeld, is herkomstig uit Brazilië. ☒ Er bestaan van de *Bromeliaceae* tal van soorten in onderscheidene geslachten, maar alle, hoe verschillend overigens ook, beantwoorden aan een bepaald schema van bouw, en bezitten een rozetvorm, die echter in allerlei gestalten tot in uitersten is gevarieerd. Men treft n.l. dien rozetvorm aan in platte groeiwijze (*Hechtia*, *Dyckia*, *Cryptanthus zonatus* Beer), in fijne bladerpluimpjes (*Tillandsia usneoides* L.), in dichte bladbundels (*Nidularium*, *Vriesia*, *Aechmea*), in losse vrijstaande bladerbosjes (*Pitcairnea*), in stevige, uitstralende bladerkronen (*Ananas*, *Bromelia*, *Pourretia*, *Rhodostachys*) en in den vorm van stijve, gesloten kokers (*Billbergia*). ☒ De bloei, vaak gepaard gaande met schitterende kleuring der hartbladen van het rozet, maakt bij de meeste *Bromeliaceae* de grootste aantrekkelijkheid uit. Er zijn er echter ook, die vooral om de fraaie kleur of teekening der bladen gezocht zijn, zooals sommige *Vriesia's*, *Nidulariums*, *Tillandsia's*, *Billbergia's*, en waarvan *Vriesia splendens* Lem., *V. hieroglyphica* Morr., *Tillandsia tessellata* Linden, *Nidularium fulgens* Lem., *N. spectabile* Moore, en *Billbergia zebrina* Lindl. en *B. vittata* Brongn. wel tot de schoonste behooren. ☒ De beide laatstgenoemde soorten vooral mogen tot de zeer bevoorrechte soorten gerekend worden, om de markante teekening der bladen, om den wonderschoonen bloei en den karakteristieken vorm. ☒ De bladen zijn hard en stug en staan stijf opgericht, maar met sierlijke buiging; zij omsluiten aan den voet elkander zoo stevig, dat ze tesamen een sterken ruimen koker vormen, waaruit later de sierlijk overhangende bloeiwijze te voorschijn komt. Die elkander omsluitende bladvoeten eigenaardigheden bij deze planten, wijl daarmede een centrale-, en vaak vele zijdelingsche holten gevormd worden, waarin water kan opvangen en bewaard worden. Dit hangt met de levenswijze dezer planten ten nauwste samen. De *Bromeliaceae* zijn n.l. *epiphyten*, d.w.z. planten, die niet op den grond, maar op boomen en struiken groeien. Ze kunnen dus geen water uit den bodem opnemen, maar zijn geheel aangewezen op het hemelwater, dat ze opvangen in de genoemde bladholten en dit benuttigen. Want het weefsel der bladen is in de ingericht, dat het door bijzondere cellen in staat is het in de plant verzamelde water op te nemen, en waarschijnlijk daarmede tevens ook voedingsbestanddeelen, die in dit water opgelost zijn, door verteeringsprocessen van daarin terecht-

gekomen organische stoffen. De bladen vervullen hier alzoo tevens de taak van wortels, welke laatste bij deze planten dus van ietwat andere beteekenis zijn als bij andere planten. Er is zelfs een geheel wortellooze soort, de *Tillandsia usneoides* L., welke alles wat zij aan vocht en voedsel voor haar leven noodig heeft, verkrijgt uit den dampkring, door middel harer kleine bladen en stengels, die het vocht uit de atmosfeer vermogen te absorberen. Geen wonder dan ook, dat bij de *Bromeliaceae* in het algemeen de wortels gering ontwikkeld zijn; zij dienen meer om de planten in de boomen en struiken, op de stammen en takken te bevestigen, dan ze te voeden en te drenken. ☒ Wijl de *Bromeliaceae* meestal in dichte kolonies bijengroeien, op korten afstand telkens nieuwe rozetten op een taaien wortelstok ontwikkelend, ligt het voor de hand, dat al die planten, in meerdere kolonies te samen, heel wat water kunnen bevatten. Het gebeurt dan ook niet zelden, dat zulke dicht met *Bromeliaceae* begroeide boomtakken door de vracht van het vergaarde water breken, en omlaag vallen, waarbij groote hoeveelheden water met daarin verteerde stoffen, ook kleine diertjes, die daarin leven, als

een vieze massa uitgestort worden. ☒ In het opnemen van water (en voedsel) door middel der bladeren, staan de *Bromeliaceae* niet alleen. Ik herinner slechts aan onze Kaardebol, *Dipsacus sylvestris* Mill., en andere *Dipsacus*soorten, die in kommetjes, ontstaan door een bladachtige vergroeiing der bladvoeten der tegenovergestelde bladeren, water opvangen, en dit ook ten behoeve der plant opnemen, zooals door proeven is vastgesteld geworden. Zulke bakjes worden ook gevormd door *Silphium perfoliatum* L., een hooggroeiende samengesteldbloemige vaste plant uit Noord-Amerika met gele bloemhoofdjes, bij enkele Berenklaauwen (*Heracleum*), welke in de holten der blaasvormige bladscheeden water kunnen bewaren, en bij de schildvormige bladen van *Saxifraga peltata* Torr., een mooie sierplant (vaste plant) uit Noord-Amerika, wier verdiepte bladschijven water opvangen en vasthouden kunnen. Dit water wordt ook hier door bijzonder gevormde cellen door de bladen opgenomen en daarmede waarschijnlijk ook voedingsstoffen, ontstaan door ontbinding van in dit water terechtgekomen organische

zelfstandigheden. ☒ Wat de opname van voedsel door middel der bladeren of bladachtige organen betreft, leveren de insectivore planten, de beker- en kokerplanten, zonnedaauwsoorten en 't Amerikaansche vliegenvangertje, enz., daarvan zeker wel het treffendste voorbeeld. Ook bij zulke planten is het wortelgestel gering ontwikkeld, of ontbreekt, zooals bij *Aldrovanda* en blaasjeskruid. ☒ Behalve dat dus de *Bromeliaceae* en daaronder ook onze *Billbergia zebrina* tot de zeer merkwaardige planten moeten gerekend worden, is de laatste een bijzonder karakteristieke en decoratieve plant, die in serres en kamers gekweekt verdient te worden. Een gematigd-warme serre is wel de beste plaats, omdat daar de atmosfeer vochtiger kan zijn, en de temperatuur constanter op peil kan gehouden worden, dan veelal in kamers het geval is. Maar een bloeiende *Billbergia zebrina* kan toch zonder bezwaar tijdens den bloei in de kamer verblijven, en ook daarna wel, als op vochtigheids- en warmtegraad voldoende gelet wordt. ☒ Gezien de natuurlijke bestemming harer wortels, die daarenboven niet zeer talrijk zijn, kunnen de *Bromeliaceae* in het algemeen met weinig grond volstaan, en behoeven zij dus ook geen groote potten. Hoewel de

Foto C. Steenbergh.

EEN SCHOONE EN MERKWAARDIGE
EXOTISCHE PLANT.

BILLBERGIA ZEBRINA LINDL. IN BLOEI.

aarde immer matig vochtig kan blijven, hindert het niet of deze al eens droog wordt; de planten kunnen zich toch uit den watervoorraad tusschen de bladen, van het noodige vocht voorzien. Evenwel, in den groeitijd, d.i. in den zomer op warme dagen, moet men, om een ongestoorden groei te bevorderen, de aarde goed vochtig houden. ☼ Men gebruikt voor de *Bromeliaceae* geen gewone aarde, maar een lichte, luchtige compost, bestaande uit gehakte varenwortels, grove bladaarde, wat gehakte veenmos en eenig scherp zand (rivierzand), en drukt dit mengsel stevig in de potten aan. ☼ De *Billbergia zebrina* bloeit in den herfst of de wintermaanden. Een witte bloemsteng groeit dan uit den bladkoker omhoog en deze is bezet met groote, rosekleurige schutbladen, waartusschen groengele bloempjes te voorschijn komen. Die hangende houding der bloeiwijze en de teeder gekleurde schutbladen en bloempjes, zijn wel in sterke tegenstelling met de stugge plant. Bij de nauw verwante *B. vittata* Brongn. zijn de bloemblaadjes blauw gekleurd. ☼ Na den bloei gaat het gebloeid hebbende rozet ten gronde. Maar dat gaat heel langzaam en niet voordat onder aan den voet der plant een of meer nieuwe kokers (jonge spruiten) ontwikkeld zijn. De oude kokers blijven dus nog lang in stand en in staat mede te werken aan de verzorging (voeding en drenking) harer nakomelingen, welke later van de oude plant kunnen worden afgescheiden. — Ook langs generatieven weg (door zaad) kunnen de *Bromeliaceae* en dus ook de *Billbergia's* zich vermenigvuldigen. ☼ Hoewel stijf en stug van bladen, is de houding van de *Billbergia zebrina* en *vittata* niet stijf, maar zelfs elegant te noemen, en ongemeen decoratief, niet alleen tijdens den bloei, maar ook in niet-bloeienden staat. Ze is onder alle omstandigheden een opvallende sierplant, niet het minste vooral

wegens de mooie, breede, witte dwarsstrepen op het groengrijze fond der bladen, die vooral aan de buitenzijde schoon en frisch geteekend zijn; de soortnaam *zebrina* (zebra-kleurig) en *vittata* (gestreept) zijn hier goed van toepassing. ☼ Die witte strepen

worden veroorzaakt door vliezige schubjes, die ook water vermogen aan te trekken en vast te houden, ook ten voordeele der plant. Men ziet, merkwaardigheid en schoonheid gaan hier hand aan hand! Door kruising met andere soorten van *Bromeliaceae* zijn uit de *Billbergia vittata* eenige mooie bastaardvormen gewonnen, zooals *B. Breauteana* E. André (*B. pallescens* × *vittata*), *B. leodinense* Wittm. (*B. vittata* × *nutans*), *B. Collevi* Wittm. (*B. amoena* × *vittata*), die, naast de oorspronkelijke vormen, zeker ook de belangstelling van den plantenliefhebber verdienen en voor cultuur evenzeer in aanmerking komen.

A. J. VAN LAREN.

MAIHAUGEN.

LILLEHAMMER, het cultuurcentrum van het vruchtbare Gudbrandsdal in Noorwegen, is een lieflijk oord, het is een stad, een villa-stad zou men misschien beter doen te zeggen. Er zijn straten en winkels, zeker, beneden bij de Laag met haar zachte, fijn lichtgroene water, waarover bij zonschijn hier en daar een paarse vlek kan liggen, maar hoger op de helling, waartegen de stad is aangebouwd, liggen de huizen van hen die Lillehammer door haar mooie ligging, haar heerlijk klimaat en reine lucht tot zich trekt, de villa-huizen, die wegschuilen tusschen de dennen en berken, in het bosch, dat zich nog een paar mijlen verder tot aan de bergen voortzet. ☼ Op een gedeelte van die breede helling placht de jeugd van Lillehammer op den 17en Mei, Noorwegen's nationalen herdenkingsdag, te dansen en feest te vieren, en zoo kreeg die plek, die oorspronkelijk de Hammershaug heette, den naam van Maihaugen (= de Meiheuvel). Nu is die Meiheuvel Lillehammer's grootste bezienswaardigheid; daar onder de hoog oprijzende

dennen, even boven de stad, liggen sinds 1900 om twee vijvers, de huizen van Lillehammer's openluchtmuseum gegroepeerd, naar den stichter Anders Sandvig de „Sandvigske samlinger" genoemd. ☼ Ruim een zestigtal huizen, zooals ze in verschillende tijden in het Gudbrandsdal gestaan hebben, zijn op Maihaugen bijeengebracht, en ieder huis is voorzien van de meubels en de gebruiksvoorwerpen van den tijd zelf. Vorm en inrichting van die huizen geven een beeld van den smaak, de bezigheden, het geheele bedrijf van de bewoners, en zoo geeft Maihaugen als geheel een overzicht van het leven der Gudbrandsdaalsche boeren van geslacht op geslacht, door eeuwen heen, is het als het ware een groot levend historisch plaatwerk. ☼ Twee afdelingen heeft Maihaugen. De eerste afdeling geeft de ontwikkeling van het woonhuis te zien, hoe dat zich uit de *aarestue* (= het haardhuis), die het grondtype vertegenwoordigt, uit een primitief verblijf, waarin geen vloer lag, ramen onbekend waren en de rook van den vuurhaard die zich midden in de kamer bevond, door een gat in het dak ontsnappen moest, over de *rokovnstue*, een kleine verbetering van de *aarestue*, ontwikkelt tot een huis met een schoorsteenpijp door het dak, met flinke ramen en een houten vloer, een huis, waarin weldevoorwerpen als een klok, een spiegel hun intree beginnen te doen. ☼ Was de *aarestue* nog niet anders dan een in een groote en een kleine ruimte verdeelde kamer, langzamerhand begint het woonhuis twee verdiepingen te krijgen, langzamerhand, want de tweede verdieping werd niet dadelijk boven de geheele eerste verdieping aangebracht, maar slechts over een gedeelte daarvan, en die hooger-gelegen kamer deed zeer eigenaardige diensten. Eens in de week namelijk, in den nacht van Zaterdag op Zondag, werd

HET OPENLUCHT-MUSEUM OP MAIHAUGEN.
NOORSCH HOEVE MET VOORRAADSCHUUR.

die betrokken door de jonge meisjes van den huize en daar ontvingen ze, in alle eer en deugd, op bed liggend, bezoek van haar vrienden, zonder dat de oudere leden van de familie last hadden van drukte en gepraat. Die bezoeken gingen met recht buiten de ouderen om, want de tweede verdieping had een eigen opgang, men bereikte die van buitenaf door een trap aan den zijkant van het huis. *Jomfruburet* oftewel het maagdenverblijf noemde men die hooger-gelegen kamer met een naam, die het doel waarvoor ze diende, duidelijk aangeeft. Graadsgewijze laat de ontwikkeling zich vervolgen zoowel van vorm en indeeling van het huis als van den inboedel, die natuurlijk al naar den rijkdom van den bezitter meer of minder weelderig kon zijn, meer of minder weelde vertoonen kon op het gebied van houtsnijkunst en weefkunst, die beide in het Gudbrandsdal een groote hoogte bereikt hebben. Meer nog dan op Maihaugen komt men onder den indruk van Gudbrandsdaalsche houtsnijkunst in het Folkemuseum op Bygdø bij Oslo, omdat men ze daar vergelijken kan met die van andere Noorsche dalen. Ernstig, rijk, zwaar-weelderig van kleur en vorm is de Gudbrandsdaalsche houtsnijversiering, zooals ook het dal zelve treft door zijn welig groen en rijke vruchtbaarheid. ☼ Het moge zijn, dat één woonhuis voldoende was, buiten kleine bijgebouwen voor het bedrijf kon men niet, een *gaard*, een hoeve moest een complex zijn van een stuk of vier houten huizen, waaronder zoo goed als van den aanvang af de *stabbur* (= de voorraadschuur), zooals trouwens nu nog bij iedere Noorsche hofstede, gemakkelijk te onderscheiden is, doordat het gebouwtje een paar voet van den grond af staat om ongewenschte indringers als ratten en muizen en dergelijke te weren (zie de afbeelding hierboven, links de *stabbur*). ☼ Maar de verschillende eischen van het leven konden meer woonhuizen, meer bijgebouwtjes, noodig maken; het aantal gebouwtjes, waaruit een hoeve bestaan kan, varieert zoodoende van 4 tot 20 en daarboven. — ☼ De tweede afdeling van Maihaugen van de wijze, waarop de verschillende gebouwtjes van een

die betrokken door de jonge meisjes van den huize en daar ontvingen ze, in alle eer en deugd, op bed liggend, bezoek van haar vrienden, zonder dat de oudere leden van de familie last hadden van drukte en gepraat. Die bezoeken gingen met recht buiten de ouderen om, want

hoeve ten opzichte van elkaar gegroepeerd liggen, van den geheelen hoevenaanleg. Er is daar o.a. de *gaard* Bjørnstad, bestaande uit niet minder dan 22 afzonderlijke gebouwtjes. Een zoo groot aantal werd niet tegelijk gebouwd, maar kwam langzamerhand bijeen; al werd namelijk een van de huizen oud of minder geschikt voor gebruik, het werd niet afgebroken, maar men liet het staan en men zette eenvoudig iets nieuws er naast, de hoeve groeide mee met de eischen van de familie, het eene geslacht na het andere bouwde verder aan den *gaard*. Op die wijze is de gehechtheid van de bewoners aan hun *aettegaard* (familiehoeve) volkomen begrijpelijk, en evenzoo hun trots daarop, de *gaard* van een grooten boer werd het symbool van den groei en de ontwikkeling van zijn geslacht, werd één met de geschiedenis er van. En hoever een groote boer het brengen kon, hoe zijn *gaard* zijn eigen kleine rijk en als het ware een wereld op zichzelf kon zijn, daarvan getuigt de *gaard* Isum op Maihaugen. De bezitter daarvan had een eigen domineeskamer en een eigen kapel, waarin de zieleherder den dienst moest komen verrichten en de biecht afnemen; voor de materiele zoowel als de geestelijke belangen van zich en de zijnen zorgde hij in optima forma op zijn eigen gebied. Voorwaar geen kleinigheid! Maar een *storbonde* had iets van een vorst. Toen ik het bekoorlijke kerkje, dat op Maihaugen staat, het Garmo-kerkje uit Lom (afb. hierboven) binnenkwam en daar in de hoogte de galerij zag, bestemd voor den grootsten boer van het dal, viel het mij op, dat die in het klein volkomen gelijk was aan de keizersloge in de St. Stefanuskerk in Weenen. Ook de *storbonde* had een verheven plaats, een plaats boven de menigte en kwam door een eigen ingang de kerk binnen. $\otimes$ *Tempus fugit*. Maar op Maihaugen heeft men getracht den vliedenden tijd te vangen, het verdwijnende voor ondergang te behoeden, het beeld van het oude Gudbrandsdaalsche leven vast te leggen, om het den nieuwen tijd voor oogen te voeren, opdat die er zijn voordeel mee doe. Maihaugen is een prachtig monument ter eere van de oude cultuur van een van Noorwegen's grootste dalen. — $\otimes$ De Gudbrandsdaalsche boer heeft van ouds den naam van zich te voelen en gehecht te zijn aan de streek waar hij thuishoort. Even werd ik er aan herinnerd. Een meisje in het Gudbrandsdaalsche costuum, dat helaas zoo goed als niet meer gedragen wordt, leidde mij op Maihaugen rond. Ik raakte met haar in gesprek, vertelde haar, dat ik uit Holland kwam, en omdat ik meer gevraagd had dan de anderen die zij met mij onder haar leiding had, bedankte ik haar, toen ik wegging, nog eens bijzonder. „Zelf bedankt, omdat u hier gekomen bent”, zei ze. Ik hoorde er iets in van het zich één voelen met den *aettegaard*, met den grond, waarop geslacht na geslacht gewoond heeft.

DR. ANNIE POSTHUMUS.

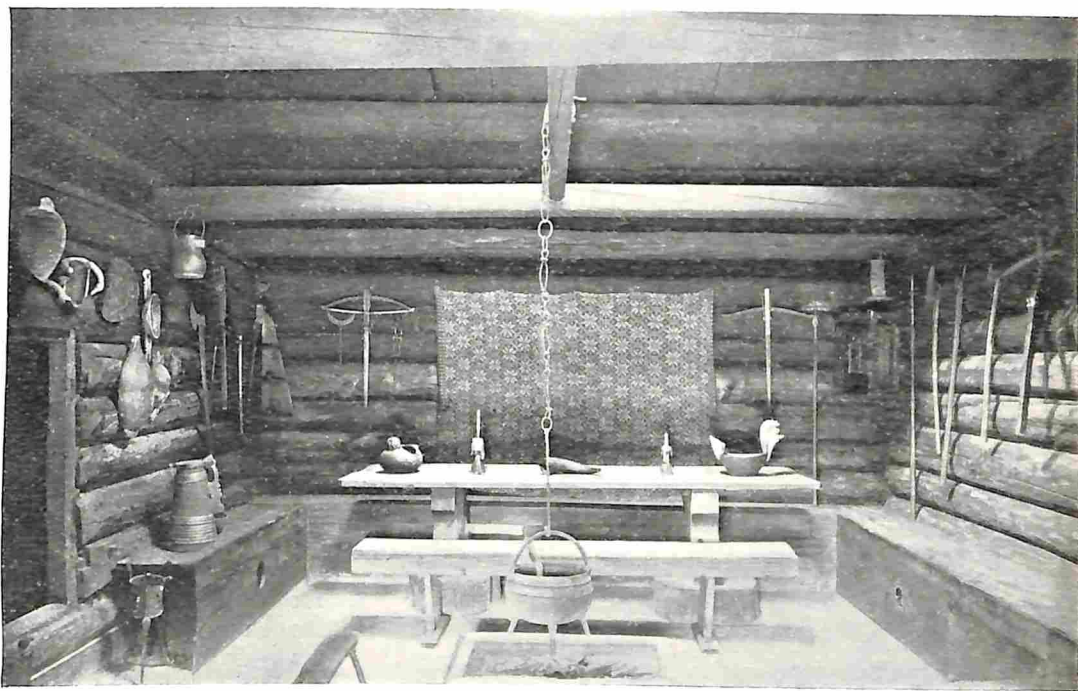
REISBRIEVEN.

ZE klaagde er verder over, hoe zeer moeilijk het is hier te werken. Hier in Zuid-Spanje begrijpen de menschen n.l. niet, dat een zeker quantum werk in een bepaalden tijd af móét — dat, als dit niet gebeurt, de mogelijkheid van bestaan bedreigd wordt. Dit kent men niet — hier is men tevreden met zoo weinig, en als men 't eenigszins láten kan, werkt men niet. Deze

HET OPENLUCHT-MUSEUM OP MAIHAUGEN.
DE GARMOKERK UIT LOM.

Amerikaansche is voor hen een fenomeen; en het werken wordt haar zeer moeilijk gemaakt: modellen, die één of twee uur te laat komen; lijstenmakers en doekverkoopers die nooit op tijd afleveren en slecht materiaal hebben, enz., ongerekend nog de heele niet-werk-stemming die tegenwerkt. „Als Sevilla me niet zoo fascineerde”, zei ze, „was ik allang weggerisd. Maar het houdt me vast, ondanks mijn obstacles, en daarom blijf ik”. $\otimes$ Ik keek toch met bewondering naar dat intelligente, energieke vrouwenhoofd. „Was u al eerder in Sevilla?” vroeg ik. „Nee — maar wel in Noord-Spanje. Dit is de twintigste keer dat ik naar Europa gekomen ben. Ik hou van Europa”. „En u leeft van de verdienste van uw schilderijen?” „Ja”, zei ze kort, trotsch — en dan ineens stond ze op en viel uit: „Die vervloekte zigeuners, die nooit op tijd komen! Mijn heele morgen gaat zoo verloren”. En als een soort Napoleon krachtig en ongeduldig heen en weer loopend, stak ze mechanisch haar hand in den zak van haar jersey en haalde er candy uit, die ze in den mond stak met gedachteloos welgevallen. „Mag ik u aanbieden?” vroeg ze verstrooid. „Nee, dank u”. Ik vond haar aanbiddelijk — hoe roerend is altijd het moment, dat bij den mensch het „kind” voor den dag komt, — en hoe grooter de mensch, hoe roerender dit moment. $\otimes$ Maar dezen morgen heb ik geen geluk — en deemoedig daal ik weer af in den patio, waar ik een verjaarde „Woche” ga zitten bekijken. Om half twaalf ben ik in het park op de afgesproken plaats en ga zitten aan een tafeltje. Het is stil

HET OPENLUCHT-MUSEUM OP MAIHAUGEN.
INTÉRIEUR VAN DE AARESTUE UIT VAAGE (1440).

en onbezocht op dit uur, en daar Manolita er nog niet is begin ik een praatje met een der pauwen die voorbijdreutelen en daarbij zingen. Zoolang ik ze ken zingen ze hetzelfde lied, het is een Andalusische volkszang en beteekent: „dat de liefde, de vrouw, het hoogste is — maar dat je je er niet te druk voor moet maken — dat er niets schooner is dan een stier te doden — dat de palmen blijven zingen, ook al ben je gestorven”. — „Hou je mond”, zeg ik, „schaam je. Weet je dan niet wat de duiven van het alcazar 1) zingen?” „Die leven in het verleden”, hij zet zijn prachtige waaiers taart op, „maar wij gaan met onzen tijd mee”. — Ik zucht en bestel een manzanilla. Wat een abuis dat de heilige Ferdinand in het oude Spanje kwam! ☞ Zoo zit ik een uur te wachten en verduizendéennacht langzamerhand in dit park vol kleurige bloemen en bijna bedwelmende geuren. Een Duitscher vertelde me eens, dat dit weer eens echt Spaansch was: „een stad, die zooveel te wenschen overliet aan hygiëne en comfort, maar die een prachtig park bezat, wat haar meer geld kostte dan dit alles te zamen”. Voor mijn part dan maar geen W.C.'s, geen badkamers, geen drinkwater, en te nauwe straten, maar éerst een tuin, waar ik met mezelf zijn kan. En overigens — liever lóópen in de nauwe straten van Sevilla, dan taxi-en door de Leipzigerstrasse. Láát de Duitschers dan maar de rest opknappen, het is hun volkomen toevertrouwd. Over vijf en twintig jaar zal Sevilla wel niet meer Andalusisch zijn — dan baden de Sevillanen hun laatste Moorsche kleur weg, en in het park dazen reclame's rond van Niveatandpasta, Hautana-Brusthalter, en Kukirol! Ik ben een beetje nijderig — waar, karamba 2), blijft Manolita?!... De pauw grinnikt. GUY DE VOS.
(Wordt vervolgd).

1) Vesting en woning van Moorsche prinsen. 2) Helaas.

Het Gerechtsgebouw te Groningen.

DE VERZORGING VAN OUDE EN MODERNE ARCHITECTUUR ALDAAR.

HOE erkentelijk zou de stedeling van thans moeten zijn, wanneer het voorgeslacht geregeld en systematisch de stadsbebouwing op gezette tijden in beeld had gebracht. Groningen heeft zich hieraan allerminst te buiten gegaan. De eerste geteekende straatgezichten dateeren van zeer laten datum, vergeleken bij die van vele steden. De eerste „behoorlijke” vogelvluchtteekening van het totale stadsaspect kan men die van Geelkercken van 1616 noemen. ☞ Van de oudste plaatselijke situatie van het Gerechtshof is zeer weinig bekend. Het rechtergedeelte, met de stoeptrap, vindt men het eerst vermeld op 1477, behoorende aan het beroemde Groningsche geslacht van Ewsum. Wigboldus van Ewsum wordt als eigenaar in een verzegeling van dat jaar genoemd; naderhand zekere Christoffer. Het huis aangegeven als: „een halve huus mytter halve hofsteden achter ende voer mit al sinen toebehooren”. Ruim een eeuw nadien, in 1585, wordt het voor schuld verkocht op het stadswijnhuis bij der keersen uitgang aan den abt en het convent van Selwert. De prijs bedroeg 2865 gld. 75 cent. Nog geen twintig jaren later hadden de geestelijke bezitters er hun tijd gehad; in 1594 kwam het pand bij de saecularisatie der kloostergoederen

aan de provincie, om in 1607 door gecommiteerden tot de administratie van die bezittingen aan Abel Coenders van Helpen en Taetke Entens, zijn huisvrouw, te worden verkocht. De omschrijving van het bezit luidde als volgt: „..... des gewesenen Conventes hueys van Selwert, staende in de Botteringstrate, mit de poorte en de plaetse ende het deel vant hoff streckende tot aan de druppe van de schuyre en de line recht van de druppe der vorsc. schuyre bethi aen het Jufferen-Cloosterhoff, samt de halve putte.... Voor de summa van negenthynhondert car. guldens”. In 1610 moet een toevoeging van een stuk gronds aan den tuin hebben plaats gehad, om een vrije achteruitgang naar de Kijk in 't Jatstraat te verkrijgen; in 1626, van het lage gebouw links van de plaats. Aan verbouwingen toenmaals herinneren een jaartal 1612 in een cartouche in den topgevel en de wapens van den bezitter en diens vrouw. De inrijpoort toonde bij eene restauratie in 1917 het jaartal 1627 weder aan. Een kleine eeuw later, in 1717, is het geheel blijkbaar vernieuwd. Men vindt een inschrift onder het jaartal 1612 in den rechter topgevel — „geremoveerd a . 1717” en — „remeverret a . 1717” in het fries van de lijst onder den linker topgevel. In dit jaar namelijk moet eerst het tegenwoordige verband in de gevelafsluiting zijn verkregen. Van het geslacht Lewe is het perceel in zijn geheel in 1754 voor 10000 gulden aangekocht om te dienen voor het provinciaal Hof van Justitie. Grondig is het complex met de achtergebouwen daarna onder handen genomen. Een bedrag van meer dan 32000 gulden was voor de verbouwing vereischt. Naderhand, tegen het laatst der 18e eeuw, zijn de oude ramen door de in dien tijd meer gewaardeerde grootere schuiframen in houten raamkozijnen vervangen. Bij het wisselen der inzichten en behoeften wijzigde zich ook de inwendige inrichting van het gebouw. In 1839 vonden verbouwingen aanden achterkant plaats; in de jaren 1913—1917, toen het pand weder zooveel doenlijk het oude aspect verkreeg, zijn de achtergebouwen weder geamoveerd en is een nieuw bijgebouw met een archiefbewaarpplaats verzezen. Slechts eene uitvoerige uiteenzetting zou kunnen schetsen hoe er in het perceel op bouwkundig of minder bouwkundig terrein is ge-

HET GERECHTSGEBOUW TE GRONINGEN VÓÓR DE RESTAURATIE.

werkt; men leze daarover de verhandeling in den Groningschen Volksalmanak jg. 1917 van den deskundige W. H. Kam Iz., waaraan een en ander is ontleend. ☞ Merkwaardig is het uiteenloopen van de bestemmingen, welke het complex in den loop der eeuwen heeft gehad; een wonder mag het daarbij heeten, dat het in dezen vorm nog tot ons is gekomen bij de radicale wijzigingen, die de inrichting voortdurend heeft ondergaan. De groote inrijpoort toont duidelijk een min of meer tweeslachtigen stijl. Het benedengedeelte ervan is het oudst; of het bovenstuk, waarin eens het middenstuk werd uitgehakt en door een andere ornamentteering werd vervangen, de wapens der bewoners heeft gedragen, is onbekend. In verband met het voorkomen van wapens in den rechtervleugel van het gebouw is zulks waarschijnlijk. Dat de poortingang ter plaatse zeer oud is, staat vast. Bij het ontbreken van den tegenwoordigen hoofdingang, (eerst in het midden der 17e eeuw voor een vensteropening aangebracht) moet de entree tot het hooge gedeelte van het complex,

HET GERECHTSGEBOUW TE GRONINGEN NA DE RESTAURATIE.

het oorspronkelijke woonhuis der van Ewsum's, worden gezocht in deze poort. Nog meer dergelijke poortentree's als toegang tot een binnenterrein, vanwaar men de woning intrad, heeft Groningen gekend. Thans zijn deze alle verdwenen. ☒ Op den plattegrond der stad van omstreeks 1575, waarop de bebouwingsdetails met eenige nauwkeurigheid zijn aangegeven, vindt men de poort reeds geteekend. Naderhand wordt, op de volgende afbeeldingen, de situatie meer duidelijk gevonden. Het rechtergedeelte van het huis ziet men geteekend met een hoog voorgedeelte en een lager achterdeel; het is het perceel van Ewsum; aan den Zuidkant daarvan strekt zich een kleine voorhof uit; de tuin loopt tot het achtergelegen Jufferenconvent; langs de zuidgrens van de bedoelde, door een muur met poort van de openbare straat gescheiden hof, valt het oog op een laag maar lang pand. Als het huidige linkerdeel van het gerechtsgebouw moet dit worden aangemerkt. Op de volgende stadsafbeeldingen van het begin der 17e eeuw is de onderlinge samenhang van deze omgeving meer nauwkeurig aangegeven. Steeds blijft de poortingang daarbij de aandacht trekken.....

☒ Men kan slechts dankbaar zijn, dat van rijkswege bij de restauratie zooveel recht aan het historische complex is wedervaren. Het is, voor Groningen althans zonder eenige twijfel, een belangwekkend bezit; één der weinige aldaar overgebleven voorbeelden eener vroeg zeventiende eeuwse bebouwing. De enkele, die zich in particulier bezit bevinden, zijn vrijwel alle in belangrijke mate geschonden; op een herstel in den ouden toestand behoeft in het minst niet te worden gerekend. ☒ Het is een verblijdend verschijnsel, dat zich met betrekking tot de verzorging van de overgebleven betekenismolle architectuur in de noordelijke stad eenige teekening begint te vertoonen. Of het de oorzaak vindt in de omstandigheid, dat het Rijk door de restauratie van de Hoofdwacht en het Gerechtsgebouw is voorgegaan op den goeden weg? Vast staat, dat de belangstelling onder

meer voor het in zijn oorspronkelijken staat terugbrengen van het Goudkantoor groeiende is. Wel droevig is het dit fraaie doch zoo verminkte gebouwtje te moeten toonen. Herhaaldelijk worden eveneens wenschen vernomen in de richting van een eventueel herstel van het oude stadhoudelijk verblijf, het Prinsenhof. De toestand, waarin het *eenig* overgebleven burgerlijk perceel in gothischen bouwtrant zich bevindt, het oude pakhuis in de Brugstraat, wordt aanhoudend een stad van de beteekenis van Groningen onwaardig genoemd. ☒ Men heeft overigens het land van de onbegrensde mogelijkheden op bouwkundig gebied er bereikt. Bij alle leering, in de laatstverloopen decennia met betrekking tot de bebouwing van nieuwe woonbuurten opgedaan, is de particuliere bouwnijverheid doende aan de Noord-Westzijde een „riant” kwartier te scheppen, waarvan het nageslacht zonder eenigen lof zal spreken; op tal van andere punten evenzoo. Voor de meer oudere stad heeft men de nieuwste vindingen op het gebied der gevelverwaarloozing kunnen aanschouwen. Men heeft er kledingmagazijnen sedert eenigen tijd gehad, den burger toegapend met ontzagwekkende glasvlakten. Maar niets nog is het, bij wat thans is bereikt. Aan de Grootte Markt — hoe trotsch gaat de Groninger op dit plein — is zeer onlangs verzezen het specimen van „gevelloos” winkelperceel; zonder zijmuren zelfs; beginnende met glas en eindigende ermede; gevat op vernuftige wijs in de wanden van de aanzwettende huizen. Het is juist gedefinieerd: „een kadastraal genummerde zich in eene stadsbebouwing bevindende, door een glasvlakte van de openbare straat gescheiden, vlak afgedekte open ruimte”. Het is de nieuwste weldoordachte economische bouwtrant, de nouveauté, waarmede het tweede kwart der eeuw zijn intrede zal doen. ☒ Of men nog zal redetwisten over het nut van welstandsbepalingen in bouwverordeningen?

Mr. R. VAN ROYEN.

MARIANNE HOOGLAND.

(Vervolg van blz. 591).

„Toen je van middag opeens voor me stond....”

Floris schoof dicht bij Marianne.....„Toen?” vroeg hij verwachtingsvol. Kwam het geluk nader? Was het daar? Zou eindelijk het oogenblik er zijn?

„Toen redde je me van iets vreeslijks.”

„Iets vreeslijks,” herhaalde hij zonder te weten wat hij zeide.

„Ik stond op 't punt van... iemand te... vermoorden.”

Hij legde z'n hand op haar schouder. „Marianne.”

Marianne bleef onbewegelijk zitten. Haar blik gleed ver heen over de grijze in nevelen zich hullende wereldstad daar beneden.

„Hoe kàn jij iemand... vermoorden... dat kan immers niet.”

„Dat kan wel, Floor, ik weet nu dat 't wel kan, dat geen mensch zeker is van zich zelf, dat je door den duivel kan verleid worden.”

„Er is geen duivel, zei hij warm, zijn oogenblikkelijke pijn vergetend en geheel bezorgnis voor haar, want zij moest iets mankeeren, er was iets gebeurd dat het meisje, het liefste meisje en het ook het helderste verstandigste meisje, in de war had gebracht. „Zoo iets kan niet waar zijn, Marianne....”

„Wil je naar me luisteren, Floor, wil je m'n biechtvader zijn?”

„Ja, ja.”

„Toen je daar opeens voor me stond van middag was ik.....” Ze hield weer op en aarzelend vroeg hij. „Was je blij? ...een beetje blij?”

„Blij?” en nu zag ze hem aan met 'r glanzende oogen, „ik was meer dan blij, ik was iets anders, ik weet niet wat er door me heen ging, heb je 't niet gezien, dat ik huilde, dat ik niet wist wat ik zeggen zou, dat ik....”

„Ja, ja, dat zag ik, Marian, en dat is de reden dat.....”

„Welke reden?”

„Dat ik je vroeg hier heen te gaan met me, hier waar 't zoo grootsch en zoo ver is, hier waar we spreken kunnen over 't leven — ons leven.”

Hij zweeg en wachtte. O, kon hij maar lezen in haar hart, waarom waren er woorden nodig, hoe was 't mogelijk dat er woorden nodig waren als je elkaar lief had?

„Hoe heb je 't geweten, Floor! hoe goed en fijn is dat van je. O, ik moet 't aan iemand zeggen en hoe gelukkig dat jij 't bent, aan wien ik 't zeggen kan, want jij zult me niet verachten, jij zult me vergeven, me misschien weer als vroeger maken vrij van schuld!”

„Schuld! maar Marianne wat is er... waar spreek je toch over? 'k Geloof dat je een waandenkbeeld hebt!”

„Waandenkbeeld! Chimères? och was 't maar zoo! Floris, ik stond, versta me wel, ik stond gisteren, toen je me zag op de Quai de l'Horloge, op 't punt iemand te doden. Louise heeft me gebeden en gesmeekt poeders voor haar te laten klaar maken, die in een bouquet roode rozen te stoppen, rozen uit dat zelfde keldertje waar wij ze ook gekocht hebben.”

„En ze haar te laten brengen? Heb je 't gedaan, Marianne?”

Hij schrok van zijn eigen stem, die opeens hard door de avondstille klonk.

Een minnend paar dat op het wegje beneden hen wandelde, keek naar de bank waar zij zaten.

„Je hebt gezien, dat ik een briefje schreef? In dat briefje stond dat ik 't niet kon, niet kòn.”

„Had je dan een oogenblik wel gewild? dat kàn toch niet. Als

een zieke of een krankzinnige je dat vraagt, dan denk je er toch niet aan?”

„Ik dacht zoo vast dat ik 't niet doen zou toen ik van haar wegging. Ik nam 't recept van haar aan omdat het toen veilig uit haar handen en bij mij was, maar toen ik buiten kwam en ineens voor de pharmacie stond, toen ik ineens die groote letters zag en de rozen rook, en... en om David dacht....” fluisterde Marianne opeens.

„David?” Floris' oogen gingen wijd open. „Deed je 't om David? Was 't om David? Wou je... wou je haar weg hebben?”

„Nee, nee, dat wilde ik niet, maar zij heeft mij, het testament voorgelezen, David zal haar huis krijgen, het tooneel en alles, en als zij er niet meer is, moet hij terugkomen, waar ie ook is.”

Floris had zijn hoed afgenomen en streek langzaam door zijn haar. Hij kon niets zeggen. Er trok een afschuwelijk vreemde pijn door z'n hart. David, altijd David, en Marianne had dit, dit vreeselijke, bijna gedaan om hem! en alsof hij hardop zijn gedachtengang volgde, zei hij heftig: „Maar je zoudt 't niet gedaan hebben, nooit, ook niet als ik niet gekomen was. Ik was 't niet die je van zoiets afhield, 't was het toeval, ik was 't middel je tot je zelf terug te brengen, Marian, niets meer dan dat, een niets, een bedelaar die je wat gevraagd zou hebben, een kat die voor je voeten zou loopen, hadden je doen ontwaken... niet ik.”

„Maar er kwam geen bedelaar, er kwam geen kat, jij kwam, Floor, jij als de vriend uit mijn kindertijd, als de jongen die me aan m'n eigen idealen herinnerde, aan mijn huis, m'n vader en moeder, als een broer kwam je....”

„Nee!... niet als een... als een broer!” kreunde Floris en hij sprong op. Hij bleef staren naar de nu kleurenlaaiende avondlucht. De wind streek door z'n blond krullend haar.

„Floor!” Marianne voelde het als een schok door zich heen gaan, dat ze hem pijn had gedaan, pijn waarom? of... was hij geschrokken, had hij een afschuw van

'r... of was er iets anders... nee, dat kòn niet. O, dat had ze niet gewild. Waarom antwoordde hij haar niet, hij, haar beste vriend?

„Floor?” zei ze zacht. „Je bent toch m'n biechtvader, je hebt gezegd dat je 't wilde zijn... je wil me toch wel helpen? ik kan 't niet van me afzetten, Floor, jij moet....”

Hij keerde zich met een ruk om. Zijn gezicht stond anders. Er was iets over heen gegaan dat de avondwind scheen gebracht te hebben.

„Ik ben nog nooit biechtvader geweest, moet je denken,” zeide hij glimlachend, „'t is voor het eerst en niet gemakkelijk en dan zoo'n zonde! nog al geen kleinigheid!”

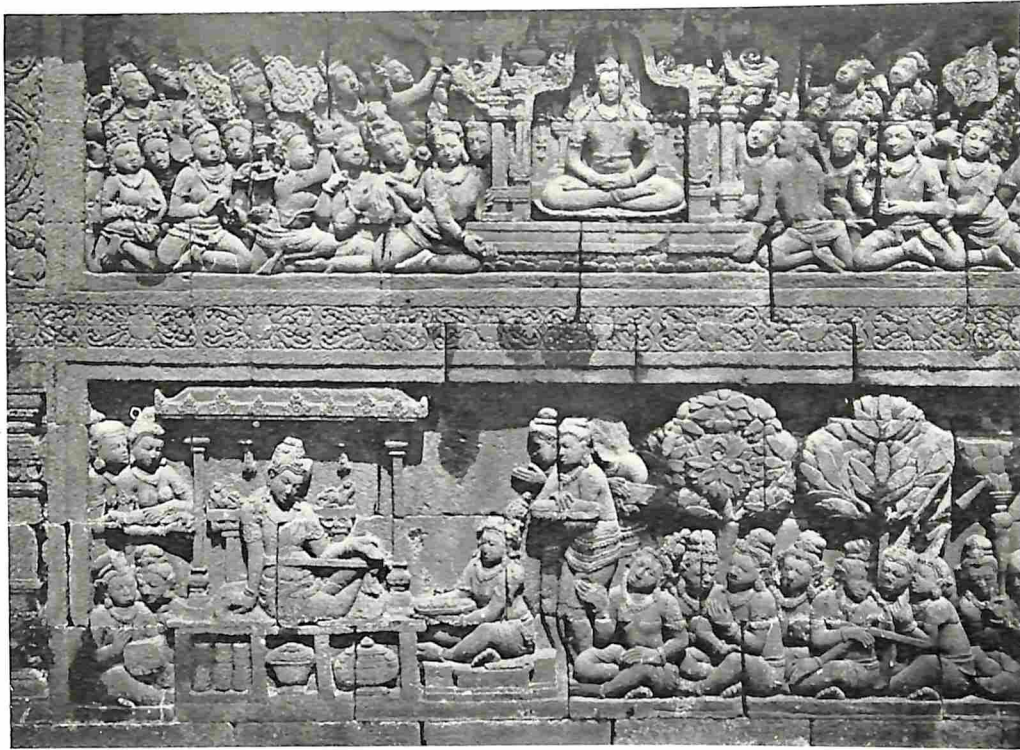
„'t Is niet om er mee te spotten, Floor.”

„O, ik spot niet,” zei hij en hij ging weer naast 'r zitten. „Ik spot niet, Marianne, zeg me nu maar alles, ik zal probeeren verstandig te zijn.”

„Als je niet gekomen was, bijvoorbeeld alleen oom Piet, dan weet ik niet... weet ik niet wat ik gedaan zou hebben. Ik ben van mezelf geschrokken, Floor, dat is 't, en ik zou willen dat iemand mij 't vertrouwen in mezelf terug gaf.”

„Zal ik dat kunnen doen, Marianne? Ik wil 't graag, ik heb althans meer vertrouwen in je dan je zelf nu hebt. Je hadt 't nooit gedaan... zelfs niet voor David.”

(Wordt vervolgd).

RELIEF VAN DEN BOROBOEDOER.